

Lexicologia i Fraseologia de l'Espanyol

Codi: 106387
Crèdits: 6

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2504211 Llengua i Literatura Espanyoles	OT	3	0
2504211 Llengua i Literatura Espanyoles	OT	4	0

Professor/a de contacte

Nom: Gloria Clavería Nadal
Correu electrònic: gloria.claveria@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: No
Grup íntegre en espanyol: Sí

Altres indicacions sobre les llengües

Català: llengua no vehicular

Equip docent

Marta Prat Sabater

Prerequisits

Tenint en compte que l'estudiant ha demostrat, mitjançant l'obtenció dels crèdits corresponents a les assignatures de formació bàsica i les obligatòries, haver adquirit les competències bàsiques, haurà de ser capaç d'expressar-se amb correcció oralment i per escrit.

En el cas de expressió escrita, s'entén que l'estudiant redacta paràgrafs amb contingut ple. Es tindran en compte, obviament, les faltes d'ortografia, la puntuació i l'estructura del discurs. Les faltes descomptaran 0,25 punts cadascuna.

Les activitats pràctiques i treballs presentats a l'assignatura hauran de ser originals i no s'admetrà, sota cap circumstància, el plagi total o parcial de materials aliens publicats en qualsevol suport. L'estudiant haurà d'explicitar convenientment, segons els usos de la documentació bibliogràfica, l'autoria de totes les cites i l'ús de materials aliens. L'eventual presentació de material no original sense indicar adequadament el seu origen comportarà automàticament la qualificació de suspens (0).

Es considera també que l'estudiant coneix les normes generals de presentació d'un treball acadèmic. Així i tot, podrà aplicar les normes específiques que pugui indicar-li la professora de l'assignatura, si així ho creu necessari.

Objectius

Entre els objectius formatius bàsics es pretén que l'estudiant adquireixi les eines metodològiques necessàries per a l'estudi del lèxic i la fraseologia. En finalitzar el curs, l'estudiant serà capaç de

- Descriure i analitzar l'estructura, funcionament i evolució del lèxic i la fraseologia de l'espanyol tant des del punt de vista sincrònic com des del punt de vista diacrònic.
- Distingir les diferents classes d'unitats lexicològiques i fraseològiques de l'espanyol i comprendre la seva organització en paradigmes.
- Adquirir y aplicar las eines metodològiques de l'estudi del lèxic i la fraseologia.
- Conèixer i utilitzar les fonts bibliogràfiques bàsiques de la lexicologia i la fraseologia de l'espanyol.

Competències

Llengua i Literatura Espanyoles

- Analitzar els principals fenòmens de variació lingüística de l'espanyol (variació històrica, diatòpica, semàntica i pragmàtica).
- Analitzar les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua espanyola, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Elaborar argumentacions aplicables als àmbits de la literatura hispànica, de la teoria literària, de la llengua espanyola i la lingüística, i avaluar-ne la rellevància acadèmica.
- Identificar tipològicament els principals fenòmens de la llengua espanyola i relacionar-los amb fenòmens similars d'altres llengües.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Utilitzar les eines digitals i les fonts documentals específiques per a la captació i l'organització d'informació.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir un coneixement sobre l'estructura i els tipus obres lexicogràfiques i sobre les tècniques fetes servir en lexicografia i terminologia.
2. Caracteritzar els fenòmens lingüístics tenint en compte els diferents nivells d'anàlisi.
3. Consolidar els coneixements sobre la variació lexicològica i/o fraseològica des de diferents perspectives.
4. Detectar i assimilar les similituds i diferències lèxiques i/o fraseològiques entre llengües en contacte.
5. Fer prediccions i inferències lingüístiques sobre el contingut d'un text, especialment en el nivell de la paraula.
6. Fer servir els diccionaris, tant diacrònics com sincrònics, per a l'obtenció, classificació, interpretació i anàlisi de dades rellevants relacionada amb l'estudi del lèxic, tant simple com derivat, de la fraseologia i de la terminologia.
7. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic i en la transmissió dels seus coneixements.
8. Fer servir les eines digitals per a l'obtenció, classificació, interpretació i anàlisi de dades rellevants relacionades amb l'estudi de la llengua i de la literatura espanyoles.
9. Identificar els diferents procediments morfològics de la lexicogènesi i les seves possibilitats actuals en la creació de neologismes.
10. Justificar mitjançant una terminologia apropiada l'anàlisi de les dades des d'un punt de vista lingüístic.
11. Ponderar els riscos i les oportunitats de les propostes de millora, tant les pròpies com les alienes.

12. Proposar noves maneres de mesurar l'èxit o el fracàs en la implementació de propostes o d'idees innovadores.
13. Reconèixer i descriure l'origen i l'evolució del lèxic de l'espanyol, incloent-hi el vessant semàntic i fraseològic i tenint en compte els diferents tipus de variació.

Continguts

Part I. Lexicologia

1. Lexicologia històrica. Conceptes bàsics: neologisme i arcaisme, història de la paraula i etimologia. Fonts i eines metodològiques per a l'estudi històric del lèxic: els diccionaris històrics i etimològics, els diccionaris antics (monolingües i plurilingües) i els corpus.
2. Formació i evolució del lèxic de l'espanyol: fons patrimonial, morfologia lèxica i manlleus.
3. L'evolució semàntica. El canvi semàntic. Mecanismes del canvi semàntic: processos metafòrics i metonímics, etimologia popular i el-lipsi.

Part II. Fraseologia

4. Els límits de la fraseologia. Relació amb la lexicologia. Qüestions terminològiques i conceptuals. Les unitats fraseològiques (col·locacions, locucions, fórmules rutinàries i parèmies) i les seves característiques. Variabilitat fraseològica.
5. Fraseologia i semàntica. Significat literal i significat translàtic. Semàntica cognitiva: evolució del significat i mecanismes de canvi.
6. La fraseografia de l'espanyol. Tractament dels fraseologismes en els diccionaris generals i fraseològics. Obres fraseogràfiques i les seves característiques. La forma citativa. Evolució dels diccionaris fraseològics: del paper al format electrònic.

Metodologia

L'aprenentatge d'aquesta assignatura per part de l'alumnat es distribueix de la següent manera:

- Activitats dirigides (35%). Aquestes activitats es divideixen en classes magistrals i en pràctiques i seminaris dirigits per la professora, en què es combinarà l'explicació teòrica amb la discussió de tot tipus de textos.
- Activitats supervisades (10%). Es tracta de sol·licitar tutories per a resoldre dubtes referents a la correcció i comentari de problemes en els diferents nivells d'anàlisi lexicològica i fraseològica.
- Activitats autònomes (50%). Aquestes activitats inclouen tant el temps dedicat a l'estudi personal com a la realització de ressenyes, treballs y comentaris analítics.
- Activitats d'Avaluació (5%). L'avaluació de l'assignatura podrà portar-se a terme mitjançant presentacions orals y proves escrites.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Clases magistrals, seminaris i pràctiques	52,5	2,1	

Tipus: Supervisades

Avaluació	7,5	0,3
Tutories i atenció personalitzada	15	0,6
Tipus: Autònomes		
Elaboració de treballs i resolució d'exercicis	25	1
Lectures i estudi dels continguts del curs	50	2

Avaluació

La qualificació del curs s'obtindrà mitjançant el següent:

- Dos exercicis d'avaluació (90%): el primer correspondrà als temes 1-3 (45%) i el segon correspondrà als temes 4-6 (45%).
- Activitats pràctiques (10%): pràctiques, participació activa a classe, etc. al llarg de tot el curs.

L'alumnat que no es presenti a cap de les activitats d'avaluació es considerarà "no avaluable" i perdrà el dret a la recuperació. La recuperació serà possible sempre que l'estudiant s'hagi presentat a un 55% de les activitats d'avaluació.

La nota de l'assignatura s'obtindrà del promig de les diferents qualificacions d'avaluació, sempre i quan cap d'elles sigui inferior a 4 punts sobre 10. Es permetrà la recuperació amb la mitjana de l'assignatura no inferior a 3,5.

La recuperació consistirà, segons el cas, en una prova global o una prova corresponent a la part del curs no avaluada.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
1. Prova de lexicologia (temes 1-3)	45%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
2. Prova de fraseologia (temes 4-6)	45%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
3. Activitats pràctiques	10%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Bibliografia

Alvar Ezquerro, Manuel (1999): «El neologismo: caracterización, formación y aceptabilidad», en José Manuel González, M.ª Luisa Montero y Jesús Terrón (eds.), *V Jornadas de metodología y didáctica de la lengua española: el neologismo*. Cáceres: Universidad de Extremadura, Servicio de Publicaciones, ICE, pp. 39-66.

Álvarez de Miranda, Pedro (2004), *El léxico español, desde el siglo XVIII hasta hoy*, in: Rafael Cano (coord.), *Historia de la lengua española*, Barcelona: Ariel, 1037-1064.

Battaner Arias, Paz; Carmen López Ferrero (2019): *Introducción al léxico, componente transversal de la lengua*, Madrid: Cátedra.

- Casado Velarde, Manuel (2015): *La innovación léxica en el español actual*, Madrid, Síntesis.
- Clavería Nadal, Gloria (2004), «Los caracteres de la lengua en el siglo XIII: el léxico», in: Rafael Cano (coord.), *Historia de la lengua española*, Barcelona: Ariel, 473-506.
- Clavería, G. (2019): «Historia del léxico», en Emilio Ridruejo (ed.), *Manuals of Romance Linguistics (MRL): Lingüística española*. Amsterdam: De Gruyter, pp. 133-166. [Disponible en línea en el catàleg de la biblioteca de la UAB]
- Corpas Pastor, Gloria (1996): *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos.
- Dworkin, Steven N. (2011): «Lexical Change», en M. Maiden *et al.* (eds.), *The Cambridge History of the Romance Languages*, vol 1: *Structures*. Cambridge: U. P, capítulo 12.
- Dworkin, Steven N. (2004), «La transición léxica en el español bajomedieval», in: Rafael Cano (ed.), *Historia de la lengua española*, Barcelona: Ariel, 643-656.
- Dworkin, Steven N. (2012), *A History of the Spanish Lexicon. A Linguistic Perspective*, Oxford: OUP.
- García-Page, Mario (2008): *Introducción a la fraseología española*. Barcelona: Ànthropos.
- García Rodríguez, Joseph (2016): «La evolución de la fraseología española en los diccionarios bilingües», *e-AESLA*, 2, Instituto Cervantes, pp. 383-392. Disponible en línea: <https://cvc.cervantes.es/lengua/eaesla/pdf/02/35.pdf>
- García Rodríguez, Joseph (2020): *La fraseología del español y el catalán: semántica cognitiva, simbolismo y contrastividad*, Frankfurt am Main, Peter Lang (Studien zur romanischen Sprachwissenschaft und interkulturellen Kommunikation). Dispone de edición digital.
- García Rodríguez, Joseph (2021): «La fraseografía bilingüe en español-catalán y otras lenguas: del papel al formato electrónico». *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*, 85, pp. 141-152. Disponible en línea: <https://doi.org/10.5209/clac.69969>
- García Rodríguez, Joseph y Marta Prat Sabater (2020): «Influjo del catalán en el contexto lexicológico y fraseológico del español: consultas, crónicas y recomendaciones de la *Fundéu*», en Poch Olivé, Dolors (ed.), *Lenguas juntas y revueltas. El español y el catalán en contacto: prensa, traducción y literatura*. Valencia: Tirant lo Blanch, pp. 37-59.
- Guerrero-Ramos, Gloria (1997): *Neologismos en el español actual*. Madrid: Arco/Libros.
- Instituto Cervantes y Julio Borrego Nieto (dir.) (2016): *Cocodrilos en el diccionario. Hacia dónde camina el español*. Barcelona: Editorial Espasa Libros. Disponible en línea.
- Lüdtke, Helmut (1974), *Historia del léxico románico*, Madrid: Gredos.
- Luque Toro, Luis(2012): *Manual práctico de usos de la fraseología española actual*. Madrid: Editorial Verbum.
- Martes neológico: <https://blogscvc.cervantes.es/martes-neologico/>
- Miguel Aparicio, Elena de (ed.) (2009): *Panorama de la lexicología*. Barcelona: Ariel.
- Penny, Ralph (2006): *Gramática histórica del español*. Barcelona: Ariel, capítulos 4 y 5.
- Prat Sabater, Marta (2016): «Proceso de integración de las incorporaciones léxicas en español: aspectos teóricos y presencia lexicográfica», *Anuario de Letras (Lingüística y Filología)*, vol. IV, sem. 2, pp. 245-295. Disponible en línea: <http://dx.doi.org/10.19130/iifl.adel.4.2.2016.1398>
- Prat Sabater, Marta (2016): «Las unidades fraseológicas temporales utilizadas en el contexto bilingüe español-catalán», en Poch Olivé, Dolors (ed.), *El español en contacto con las otras lenguas peninsulares*. Madrid - Frankfurt am Main: Iberoamericana - Vervuert, pp. 265-295.

Prat Sabater, Marta (2019): «El sufijo *-ing* en español y catalán: análisis contrastivo desde la perspectiva lexicográfica», *Revista de Investigación Lingüística*, 22, pp. 369-396. Disponible en línea: <https://revistas.um.es/ril/article/view/391571>

Ruiz Gurillo, Leonor (1997): *Aspectos de fraseología teórica española*. València: Universitat de València.

Santos, Luis A., y Rosa M.ª Espinosa (1996): *Manual de semántica histórica*. Madrid: Síntesis.

Verdonk, Robert: «Cambios en el léxico del español durante la época de los Austrias», in Rafael Cano (coord.), *Historia de la lengua española*, Barcelona: Ariel, 895-916.

Programari

És important tenir un ordinador amb càmera i sistema de so per connectar-se virtualment a classe o a tutoria en cas que sigui necessari.